

VII. BALTŲ VARDAS

Lietuvių kalba kilo iš vienos indoeuropiečių kalbų šeimos grupės – baltų kalbų. Iš kadaise gausių baltų iki mūsų dienų išliko dvi tautos ir dvi kalbos – lietuvių ir latvių. Išnykusios baltų kalbos paliko tik šiokių tokių pėdsakų vietovardžiuose ir istorijos šaltiniuose. Gausesnių kalbos duomenų turima apie prūsų kalbą, išnykusią XVIII amžiuje.

Remdamiesi aptinkamais radiniais archeologai apibrėžia vakaruose baltų genčių gyventas teritorijas, tačiau daug kas, ypač rytinė baltų gyvento ploto dalis, dar gerai neištirta.

Seniausiuose rašytiniuose šaltiniuose baltų gentys vadinamos įvairiai. 98 m. vieną baltų gentį *aisčių* vardu paminėjo romėnų istorikas Publijus Kornelijus Tacitas. II a. graikų mokslininkas Klaudijus Ptolemajas paminėjo *galindus* ir *sūdinus* (*sūduvius*). Manoma, kad III–IV a. romėnų žemėlapyje *Tabula Itineraria Peutingeriana* paminėti *sėliai*.

Dabar vartojamas *baltų* terminas pasidarytas XIX a. viduryje. Jo atsiradimas susijęs su lyginamosios kalbotyros plėtra. Reikalą turėti specialų šios indoeuropiečių kalbų šeimos grupės pavadinimą pirmasis iškėlė vokiečių kalbininkas Georgas Heinrichas Ferdinandas Neselmannas (Nesselmann; 1811–1881) – žymus mokslininkas eruditas, lietuvių kalbos tyrėjas, Karaliaučiaus (dab. Kaliningrado) universiteto profesorius. 1845 m. vokiškai išleistoje knygoje *Senųjų prūsų kalba* Neselmannas pasiūlė vartoti *baltų* vardą. Šis vardas įsigalėjo negreit. XIX–XX a. pradžioje Lietuvoje buvo išpopuliarėjęs *aisčių* vardas. Deja, jis dviprasmiškas, nes baltai čia painiojami su viena baltų gentimi – Tacito minimais *aisčiais*. Greičiausiai dėl to *aisčių* vardą nurungė *baltai*, ypač nuo paskutinio XIX a. ketvirčio.

Dabar baltų vardas visuotinai vartojamas įvairių šalių mokslininkų, pavyzdžiui, rusų *балтийские* (kartais ir *балтские*) *языки*, vokiečių *baltische Sprachen*, prancūzų *langues baltiques*, anglų *Baltic languages*.

Kartais žmonės prie baltų priskiria ir estus, bet kalbotyros požiūriu estai yra ne baltai, net ir ne indoeuropiečiai, o finougrai.

Baltų vardą Neselmannas pasidarė nusižiūrėjęs į Baltijos jūros pavadinimą. Mat baltų kalbomis šnekančios tautos iš seno gyvena prie Baltijos jūros. Be baltų, prie Baltijos dar gyvena germanai, slavai, finougrai.

Pagal Zigmą Zinkevičių, Aleksiejų Luchtaną, Gintautą Česnys, *Tautos kilmė*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2006, p. 23–24.